

KOULUKIELEN SANASTO

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ • Suomen Vanhempainliitto

KOULUKIELEN SANASTO

SISÄLTÖ

Lukijalle.....	4
Koulusanasto.....	6
Oppilaan oikeudet ja velvollisuudet.....	28
Perusopetuksen päätöksenteko.....	30

Lukijalle

Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsistaan. Koulun ja muiden kasvatusyhteisöjen tehtävä on tukea kotien kasvatustehtävää. Vanhemmat, opettajat ja muut ammatikasvattajat tarvitsevat toisiaan. Vanhempien ja koulun yhteistyöllä vaikutetaan lapsen ja nuoren koulumenestykseen ja kouluviihtyvyyteen. Yhteistyössä voidaan myös ratkoa koulunkäyntiin liittyviä harmeja ja ongelmia.

Lapselle on tärkeää, että vanhemmat ovat kiinnostuneita hänen koulunkäynnistään. Vanhempien merkitys lasten koulunkäynnin kannustajana ja tukijana on merkittävä. Koulun ja vanhempien välinen säännöllinen vuoropuhelu edistää lapsen oppimista ja tukee koulutusuran valintoja.

Suomessa kunnilla on suuri itsemääräämisoikeus toteuttaa ja järjestää koulutuspalvelujaan. On lasten, perheiden ja koko kasvatusjärjestelmän etu, että nämä koulutuspalvelut on laadukkaasti ja monipuolisesti järjestetty koko maan alueella.

Vanhemmilla on oikeus vaatia lapselleen hyvää ja laadukasta opetusta ja kasvatusta koulun jokaisena työpäivänä. Keskeisiä hyvän koulutyön kriteereitä ovat ammattitaitoinen ja koulutettu henkilökunta sekä terveellinen ja koulutyötä aktivoiva, monipuolinen oppimisympäristö. Lapsella on oikeus saada tarvittaessa myös koulutyötä ja elämänhallintaa tukeva erityisopetus ja -palvelut.

Perheiden, opetushallinnon ja koulun vuorovaikutuksen kehittämiseksi Suomen Vanhempainliitto ja Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ovat yhteistyössä laatineet koulu-kielen sanaston. Opetushallitus on antanut tarkentavia kommentteja sanaston laadinnassa. Koulukielen sanaston tarkoituksena on avata koululainsäädännön ja opetushallinnon termejä ja niiden merkitystä ja näin osaltaan lisätä perheiden, kunnan, opetushallinnon ja koulun yhteistyötä sekä vanhempien osallisuutta kunnan koulutuspalvelujen kehittämiseen. Toivomme sanaston rohkaisevan kaikkia kasvattajia keskustelemaan ja vaikuttamaan koulussa.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Erkki Kangasniemi
puheenjohtaja, kouluneuvos

Suomen Vanhempainliitto

Pirjo Somerkivi
toiminnanjohtaja, yhteiskuntatieteiden tohtori

KOULUSANASTO

AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTA

Aamu- ja iltapäivätoiminta on oppituntien ulkopuolella järjestettävää kerho- tai muuta vapaa-ajantoimintaa. Toimintaa voivat järjestää koulun tiloissa myös koulun ulkopuoliset tahot. Aamu- ja iltapäivätoiminta tulee suunnata erityisesti 1. ja 2. luokan sekä erityisopetuksen oppilaille.

AIHEKOKONAISUUDET

Aihekokonaisuudet ovat opetus- ja kasvatustyön keskeisiä painoalueita, joita opiskellaan kaikkien oppiaineiden yhteydessä tai teemapäivinä ja projekteina. Aihekokonaisuuksista päätetään perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Niiden järjestämisestä päätetään opetussuunnitelmassa.

ALKUOPETUS

1. ja 2. luokan opetusta kutsutaan alkuopetuksi.

ARVIOINTI

Arvioinnin tehtävänä on antaa tietoa siitä, miten tavoitteet on saavutettu ja miten ne voitaisiin saavuttaa vielä paremmin. Arviointi voi olla valtakunnallista, kunnan tasolla tapahtuvaa tai koulukohtaista koulun toiminnan arviointia tai oppilaan arviointia. Vanhemmat voivat olla mukana koulun toiminnan arvioinnissa sekä oman lapsensa kehityksen arvioinnissa (ks. myös kohdat oppilaan arviointi ja koulun itsearviointi).

DIDAKTIikka

Didaktiikka on kasvatustieteen osa-alue, joka käsittelee opetukseen liittyviä kysymyksiä kuten opetusmenetelmiä, opetussuunnitelmaa ja niiden kehittämistä.

EHEYTTÄMINEN

Opetus voidaan rakentaa kokonaisuuksiksi niin, että jotakin ilmiötä tarkastellaan kokonaisuutena eri tieteenalojen ajattelua yhdistäen. Tällöin opiskeltavia asioita, esimerkiksi ravintoa, terveyttä tai ympäristönsuojelun kysymyksiä tarkastellaan samanaikaisesti eri oppiaineiden näkökulmasta (vrt. aihekokonaisuudet).

ERITYISLUOKANOPETTAJA

Erityisluokanopettaja opettaa erityisopetukseen siirrettyjä oppilaita erityisluokalla tai -koulussa.

ERITYISOPETTAJA

Erityisopettaja opettaa erityistä tukea tarvitsevia oppilaita osa-aikaisesti muun opetuksen ohessa.

ERITYISOPETUS

Erityisopetus on erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetusta. Oppilas voi saada erityisopetusta osa-aikaisesti muun opetuksen ohessa tai erityisluokissa tai -kouluissa. Osa-aikaisesta erityisopetuksesta käytetään myös nimityksiä pienryhmäopetus, klinikkaopetus, luokaton erityisopetus tai laaja-alainen erityisopetus.

ERITYISOPETUKSESSA KÄYTETTY LUOKITTELU

EMU on yksilöllistettyä opetusta oppilaalle, jolla on laaja-alaisia oppimisvaikeuksia ja joka ei suoriudu yleisopetuksen oppimääristä.

EDY on erityisopetusta oppilaalle, jolla on kielen kehityksen häiriöitä.

EAU on erityisopetusta oppilaalle, jolla on vaikea-asteinen kontaktihäiriö kuten autismi tai AS-oireyhtymä.

EVY on erityisopetusta oppilaalle, jolla on neurologisista syistä aiheutuvia oppimisvaikeuksia.

ERIYTTÄMINEN

Eriyttämällä tarkoitetaan opetuksen järjestämistä siten, että oppilaiden tavoitteet ja tehtävät vaihtelevat yksilöllisesti.

ESIOPETUS

Esiopetusta annetaan oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna ja se on maksutonta. Esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa lasten oppimisedellytyksiä. Kunnalla on lakiin perustuva velvollisuus järjestää esiopetusta ja vanhemmat ratkaisevat lapsen osallistumisen esiopetukseen.

HOJKS

Erityisopetukseen siirretylle oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Vanhemmilla ja oppilaan oppimis-

vaikeuksien ja esteiden edellyttämällä asiantuntijoilla tulee olla mahdollisuus osallistua suunnitelman laatimiseen.

HUOLTAJA

Huoltaja on lapsen ja nuoren kasvatuksesta vastaava henkilö, tavallisesti lapsen äiti ja/tai isä.

IHMISKÄSITYS

Ihmiskäsitys on kokonaisnäkemys ihmisen olemuksesta, asemasta luonnossa ja yhteiskunnassa, kehitysmahdollisuuksista ja kehitykseen vaikuttavista tekijöistä. Koulun toiminnan taustalla oleva ihmiskäsitys näkyy siinä, miten opetus ja koulun toiminta on järjestetty.

INKLUUSIO

Erityisopetus on tässä mallissa sulautunut osaksi yleisopetusta. Lähikoululle on annettu resurssit vastata kaikkien oppilaiden tarpeisiin. Periaatteena on, että jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus käydä hänelle soveltuvaa lähikoulua riippumatta siitä, onko lapsella jokin vamma, sairaus tai oppimisvaikeus.

INTEGRAATIO

Erityisopetukseen siirrettyjä oppilaita opetetaan yleisopetuksen ryhmissä. Tällöin heille tulee turvata riittävät tukitoimet.

JOHTOKUNTA

Kouluissa voi olla toimintaa ohjaava päätöksentekaelin, johtokunta. Kunta päättää siitä, onko sen kouluissa johtokunnat ja mitkä ovat niiden tehtävät. Useissa johtokunnissa on oppilaiden vanhempien edustus.

JÄRJESTYSSÄÄNNÖT

Järjestyssäännöt ovat koulu yhteisössä laaditut yhteiset pelisäännöt siitä, miten koulussa toimitaan. Niiden avulla pyritään edistämään koulun järjestystä ja työrauhaa, opiskelun sujumista sekä koulu yhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä

KAIKILLE YHTEISESTI OPETETTAVAT AINEET

Kaikille oppilaille pakolliset oppiaineet on määritelty perusopetuslaissa. Lisäksi oppilaalla voi olla valinnaisia tai vapaaehtoisia oppiaineita.

10

KIELIOHJELMA

Kieliohjelma esittelee koulun tai kunnan kielivalikoiman. Perusopetuksen kielenopetuksen laajuudet on määritelty seuraavasti:

A1 = yhteinen ensimmäinen kieli

(1.-6. luokkien aikana alkava)

A2 = vapaaehtoinen kieli

(1.-6. luokkien aikana alkava)

B1 = yhteinen toinen kotimainen kieli tai englanti

(7.-9. luokkien aikana alkava)

B2 = valinnainen kieli

(7.-9. luokkien aikana alkava)

KODIN JA KOULUN YHTEISTYÖ

Kodin ja koulun yhteistyöllä tarkoitetaan koulun henkilöstön ja oppilaiden vanhempien välistä vuorovaikutusta.

Perusopetuslaki velvoittaa kouluja olemaan opetuksessa yhteistyössä kotien kanssa. Yhteistyö voi olla lapsen oppimiseen, arviointiin, opetussuunnitelman laatimiseen ja koulun toiminnan kehittämiseen liittyvää. Monessa koulussa toimii vanhempainyhdistys, joka osaltaan edistää kodin ja koulun yhteistyötä.

KOKONAISOPETUS

Kokonaisopetus tarkoittaa, että koulussa on luovuttu oppiainejaoista osittain tai kokonaan. Tällöin oppilaat opiskelevat teemoja ja aihekokonaisuuksia eri pituisina työskentelyjaksoina.

KOULUKULJETUS

Perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus saada kuljetus tai avustusta kuljetukseen, mikäli koulumatka on yli 5 kilometriä tai koulumatka on ikä ja olosuhteet huomioon ottaen vaikea, rasittava tai vaarallinen.

KOULUKURAATTORI

Koulukuraattori on koulun sosiaalityön asiantuntija. Hänen tehtävänä on edistää yksittäisen oppilaan, oppilasryhmän tai kouluyhteisön sosiaalista hyvinvointia ja vuorovaikutusta sekä tukea oppilaiden koulunkäyntiä erityisesti ongelmatilanteissa.

KOULUN ITSEARVIONTI

Opetuksen järjestäjät arvioivat oman toimintansa laatua ja edellyttävät kouluilta itsearviointia. Arviointitavat vaihtelevat kunnittain ja kouluittain. Vanhemmat voivat osallistua koulun itsearviointiin.

KOULUN KERHOTOIMINTA

Koulun kerhotoiminnalla tarkoitetaan koulun järjestämiä, oppilaalle vapaaehtoisia kerhoja, jotka ovat oppituntien ulkopuolella. Kerhot mainitaan koulun työsuunnitelmassa.

KOULUNKÄYNTIAVUSTAJA

Koulunkäyntiavustaja on oppilaiden ja opettajan apuna koulussa toimiva henkilö. Koulunkäyntiavustaja voi olla koulu- tai luokkakohtainen. Erityistä tukea tarvitsevilla oppilaalla voi olla luokassa henkilökohtainen avustaja.

KOULUN TOIMINTAKULTTUURI

Koulun toimintakulttuurilla tarkoitetaan käytännön tulkintaa koulun kasvatus- ja opetustehtävästä. Siihen kuuluvat kaikki koulun viralliset ja epäviralliset säännöt ja toimintatavat sekä arvot, periaatteet ja kriteerit, joihin koulutyön laatu perustuu.

KOULUPSYKOLOGI

Koulupsykologi edustaa psykologista asiantuntemusta kouluyhteisössä. Työn tavoitteena on edistää lasten ja nuorten psyykkistä hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, vuorovaikutusta sekä oppimista.

KOULUTERVEYDENHUOLTO

Kouluterveydenhuolto on kouluyhteisön hyvinvoinnin, oppilaiden terveyden sekä terveen kasvun ja kehityksen seuraamista, arviointia ja tukemista. Koulussa voi olla oma terveydenhoitaja ja koululääkäri tai vastaanotto on järjestetty terveyskeskuksessa.

KOULUTUSPOLITIikka

Koulutuspolitiikalla tarkoitetaan koulutusta ohjaavia yleisiä valtiollisia ja kunnallisia periaatteita ja linjauksia.

KURINPITO

Koulu voi rangaista oppilasta määräämällä hänet jälki-istuntoon, antamalla hänelle kirjallisen varoituksen tai erottamalla hänet koulusta enintään kolmeksi

kuukaudeksi. Oppilas voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi opetustilasta tai muusta koulun järjestämästä tilaisuudesta tai oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan evätä jäljellä olevan työpäivän ajaksi. Kotitehtävänsä laiminlyönyt oppilas voidaan määrätä työpäivän päätyttyä suorittamaan tehtäviään. Rehtorilla ja opettajalla on oikeus poistaa opetustilasta tai koulun järjestämästä tilaisuudesta oppilas, joka ei noudata poistumismääräystä. Heillä on myös oikeus poistaa koulun alueelta oppilas, joka ei poistu saatuaan tiedon opetuksen epäämisestä jäljellä olevan koulupäivän ajaksi. Jos poistettava oppilas koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistumisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää tilanteessa välttämättömiä voimakeinoja.

KUVAUS OPPILAAN HYVÄSTÄ OSAAMISESTA

Opetussuunnitelman perusteissa on jokaisen oppiaineen nivelkohdassa kuvaus oppilaan hyvästä osaamisesta. Se määrittelee kansallisesti sen tieto- ja taitotason, joka on oppilaan arvioinnin pohjana. Numeroarvostelua käytettäessä hyvän osaamisen kuvaus määrittelee tason arvosalalle kahdeksan (8).

LEIRIKOULU

Leirikoulu on koulun työsuunnitelmaan merkitty jakso, joka toteutetaan koulun ulkopuolella.

Vanhemmat voivat osallistua leirikoulun suunnitteluun.

Vastuu leirikoulun toteuttamisesta on koululla.

LISÄOPETUS

Lisäopetuksella tarkoitetaan päättötodistuksen saaneille oppilaille annettavaa syventävää ja täydentävää opetusta. Lisäopetuksen tulee erityisesti edistää työelämään tutustumista. Siihen osallistuminen on oppilaalle vapaaehtoista. Epävirallisesti lisäopetuksesta puhutaan ”kymppiluokkana”.

LUKI-OPETUS

Oppilas, jolla on lukemisen tai kirjoittamisen alueella häiriö tai ongelma, voi saada erityisopetusta, ns. LUKI-opetusta.

LUKUVUOSI

Lukuvuosi on perusopetuksen vuosittainen työaika. Perusopetuksen lukuvuosi alkaa 1. päivänä elokuuta ja päättyy 31. päivänä heinäkuuta. Opetuksen järjestäjät päättävät, milloin lukuvuoden koulutyö alkaa ja milloin ovat koulujen lomat. Lukuvuosi jaetaan koulutyössä kahteen osaan: syyslukukauteen ja kevätlukukauteen. Lukuvuodessa on 190 työpäivää. Lukuvuoden koulutyö päättyy viikon 22 viimeisenä arkipäivänä.

LUOKKARETKI

Luokkaretki on oppilaiden ja/tai vanhempien suunnittelema retki tai matka, josta koulu ei ole vastuussa (ks. myös kohta opintoretki).

NIVELKOHTA

Asetuksessa määritelty tuntijaon osioiden välillä olevan vuosiluokan päätöskohta, johon tuntijako kiinnittyy ja joihin opetussuunnitelman perusteissa on laadittu hyvän osaamisen kuvaukset. Nivelkohdat vaihtelevat oppiaineittain eikä niitä ole jokaisen vuosiluokan lopussa.

NIVELVAIHEET

Opiskelun nivelvaiheiksi kutsutaan siirtymävaiheita kouluasteelta toiselle, kuten esiopetuksesta alkuopetukseen tai perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen.

OPETUKSEN JAKSOTTAMINEN

Opetuksen jaksottaminen tarkoittaa, että koulun lukuvuosi jaetaan esimerkiksi kuuden viikon pituisiin jaksoihin. Jokaiselle jaksolle laaditaan oma lukujärjestys, jossa keskitytään tiettyjen oppiaineiden opiskeluun.

OPETUKSEN JÄRJESTÄJÄ

Perusopetuksen järjestäjä on yleensä kunta tai kuntayhtymä, joilla on velvollisuus järjestää perusopetusta alueensa lapsille. Lisäksi valtio, yksityinen yhteisö tai säätiö voivat järjestää opetusta.

OPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN TOIMINTA-ALUEITTAIN

Silloin kun opetusta ei voida oppilaan vaikean vammaisuuden, kehitysvammaisuuden tai vaikean sairauden vuoksi järjestää oppiaineittain, se järjestetään toiminta-alueittain. Opetussuunnitelmaan kuuluvat toiminta-alueet ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot.

OPETUKSEN PAINOTTAMINEN (PROFILOITUMINEN)

Opetuksen painottaminen tarkoittaa koulun omaleimaisuuden kehittämistä. Koulut voivat painottaa opetuksessaan esimerkiksi kuvataiteita, luonnontieteitä tai viestintää.

OPETUSALAN AMMATTIJÄRJESTÖ OAJ

Opetusalan Ammattijärjestö on työmarkkinajärjestö, joka vastaa opettajien edunvalvonnasta. OAJ on myös jäsentensä ammatillinen edunvalvoja sekä keskeinen koulutuspoliittinen vaikuttaja, suomalaisen kasvatuksen ja koulutuksen puolestapuhuja.

OPETUSHALLITUS

Opetushallitus on opetusministeriön alainen koulutuksen asiantuntijavirasto. Se päättää peruskoulun, lukion ja ammatillisten oppilaitosten opetussuunnitelman perusteista. Opetushallitus arvioi koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista, julkaisee kouluja koskevia tilastoja ja antaa opetushenkilöstölle täydennyskoulutusta.

OPETUSMINISTERIÖ

Opetusministeriö on Suomen ylin opetusviranomainen, joka mm. valmistelee koulutusta koskevan lainsäädännön ja valtioneuvoston päätökset.

OPETUSRYHMÄ

Opetusryhmät muodostetaan yleensä vuosiluokittain. Luokka voidaan jakaa tarvittaessa pienemmiksi tai yhdistää suuremmiksi opetusryhmiksi. Opetusryhmien muodostamisesta päättää opetuksen järjestäjä.

OPETUSSUUNNITELMA (OPS)

Opetussuunnitelma on kunnassa tai koulussa laadittu suunnitelma siitä, mitä ja miten koulussa opetetaan. Siinä esitetään myös, miten opetusta ja oppilasta arvioidaan. Opetussuunnitelma ohjaa ja kehittää koulun käytännön opetustoimintaa. Vanhemmat voivat osallistua koulun opetussuunnitelman kehittämistyöhön.

OPETUSSUUNNITELMAN LAATIMINEN

Opetussuunnitelma laaditaan kunta- ja/tai koulukohtaisesti. Sen tulee pohjautua valtakunnallisiin opetussuunnitelman perusteisiin.

OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET

Opetussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen laatima kansallinen kehys, jonka pohjalta paikallinen opetussuunnitelma laaditaan. Siinä määritellään opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt oppiaineittain. Opetussuunnitelman perusteet on koulutuksen järjestäjiä velvoittava.

17

OPINTO-OHJELMA

Opinto-ohjelmassa kuvataan ne oppiaineet ja aineryhmät, joita oppilas opiskelee.

OPINTORETKI

Opintoretki on koulun työsuunnitelmaan merkitty kouluaikana tehtävä retki, joka syventää ja täydentää opiskeltavia asioita. Vastuu opintoretkestä on koululla ja se edellyttää opettajan mukanaoloa. Vanhemmat voivat osallistua opintoretken järjestämiseen ja toteuttamiseen (ks. myös kohta luokkaretki).

OPPIAINEEN OSIO

Opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt määritellään opetussuunnitelman perusteissa oppiaineittain tai aineryhmittäin tuntijaon mukaisten nivelkohtien väliselle osi-
olle (ks. myös nivelkohta).

OPPILAAN ARVIOINTI

Oppilaan arviointi jaetaan arviointiin opintojen aikana ja päättöarviointiin. Arvioinnin tehtävä opintojen aikana on tukea, ohjata ja kannustaa oppilasta yksilöllisesti. Lukukauden tai opintojakson päättyessä oppilas saa palautetta oppimisestaan. Arviointi voi olla sanallista 1.-7. luokilla lukuun ottamatta niitä oppiaineita, joiden opetus päättyy 7. luokalla. Monissa kouluissa on käytössä opettajan, oppilaan ja vanhempien yhteiset arviointikeskustelut.

Päättöarviointi on perusopetuksen päättövaiheessa suoritettava arviointi, jonka tulee perustua perusopetukselle asetettuihin tavoitteisiin. Päättöarvioinnin on oltava kansallisesti vertailukelpoista ja kohdeltava oppilaita tasavertaisesti. Päättöarvioinnin tuloksena oppilas saa päättötodistuksen (ks. myös kohta päättöarvioinnin kriteerit).

OPPILAANOHJAAJA (OPO)

Oppilaanohjaaja antaa perusopetuksen oppilaille sekä yksilöllistä että ryhmäohjausta (ks. myös kohta oppilaanohjaus).

OPPILAANOHJAUS

Oppilaanohjauksessa tuetaan oppilaiden opiskeluvalmiuksien kehittämistä ja ainevalintojen tekemistä. Perusopetuksen päättövaiheessa oppilasta tuetaan hänen jatko-opintovalinnoissaan.

OPPILASHUOLTO

Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Oppilashuoltoon

sisältyvät opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, joita ovat kouluterveydenhuolto sekä kasvatuksen tukeminen. Oppilashuolto kuuluu kaikille koulu yhteisössä työskenteleville ja sitä toteutetaan yhteistyössä kotien kanssa. Oppilashuoltotyötä voidaan koordinoita ja kehittää oppilashuoltoryhmässä.

OPPIMAAN OPPIMINEN

Oppimaan oppiminen on oppilaan opiskelutaitojen, -menetelmien ja -asenteiden kehittämistä.

19

OPPIMISKÄSITYS

Oppimiskäsityksellä tarkoitetaan niitä perusolettamuksia, joita tehdään oppimisprosessin luonteesta. Kaiken systemaattisen opetuksen taustalla on jokin käsitys oppimisesta, mikä säätelee mm. opetusmenetelmien valintaa.

OPPIMISSUUNNITELMA

Oppimissuunnitelma on henkilökohtainen suunnitelma oppilaan opiskelun ja oppimisen toteuttamiseksi. Se voidaan laatia kaikille perusopetuksen oppilaille. Oppimissuunnitelman laatimisesta päätetään opetussuunnitelmassa.

OPPIMISTAVOITTEET

Oppimistavoitteet ilmaisevat, mihin oppimisella pyritään. Tavoitteet voivat koskea perusopetusta yleisesti tai jotakin oppiainetta erityisesti.

OPPIMISYMPÄRISTÖ

Oppimisympäristöllä tarkoitetaan oppimiseen liittyvää fyysisen ympäristön, psyykkisten tekijöiden ja sosiaalisten suhteiden kokonaisuutta, jossa oppiminen ja opiskelu tapahtuvat. Myös uuden teknologian luomat ympäristöt (mm. tietoverkko) voivat luoda oppimisympäristöjä.

OPPIMÄÄRÄ

Oppimäärässä määritellään kunkin oppiaineen tavoitteet ja sisällöt. Joissakin oppiaineissa voi olla eri oppimääriä (esim. äidinkieli ja kirjallisuus, uskonto).

20

OPPIMÄÄRÄN YKSILÖLLISTÄMINEN

Erityisopetukseen osallistuvan oppilaan oppimäärää voidaan yksilöllistää. Oppimäärän yksilöllistäminen on oppilaan tavoitetason määrittelemistä oppilaan edellytysten mukaiseksi. Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa määritellään ne oppiaineet, joissa oppilaan opinto-ohjelma poikkeaa koulun noudattamasta tuntijaosta.

OPPIVELVOLLISUUS

Oppivelvollisuus on lakiin perustuva velvollisuus suorittaa perusopetuksen oppimäärä. Oppivelvollisuuden voi suorittaa osallistumalla perusopetukseen tai hankkimalla muulla tavoin perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot. Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta. Se päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 10 vuotta. Oppivelvollisen huoltajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua (ks. myös pidennetty oppivelvollisuus).

PEDAGOGIIKKA

Pedagogiikka on yleisessä merkityksessä käsitys siitä, miten kasvatusta tai opetusta tulisi järjestää. Suppeassa merkityksessä sitä käytetään viittaamaan opetus- tai kasvatustaitoon. Se voi viitata myös johonkin kasvatukselliseen suuntaukseen, esim. Steiner-pedagogiikkaan tai tiettyyn kasvatuksen osa-alueeseen, esim. erityispedagogiikkaan.

PERUSOPETUS

Perusopetus on 1.-9. luokkien opetusta, jota annetaan peruskoulussa. Sitä voidaan antaa myös oppilaan kotona, kansanopistoissa, aikuislukioissa tai muissa oppilaitoksissa.

PIDENNETTY OPPIVELVOLLISUUS

Lapsi otetaan pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, mikäli perusopetuksen tavoitteita ei voida vammaan tai sairauden vuoksi saavuttaa yhdeksässä vuodessa. Pidennetty oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, kun lapsi täyttää kuusi vuotta ja kestää 11 vuotta. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella on oikeus esiopetukseen sinä vuonna kun hän täyttää viis vuotta. Esiopetus on lapselle vapaaehtoista. Myös oppivelvollisuuden alkamisvuonna (kuusivuotiaana) lapselle annetaan esiopetusta. Jos lapsi on pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä ja perusopetuksen aloittamista on lykätty vuodella, lapsella on oikeus esiopetukseen sinä vuonna kun hän täyttää kuusi vuotta. Perusopetuslain mukaan lapsi voidaan siirtää pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin myös esi- ja perusopetuksen aikana. Näin voi käydä esimerkiksi silloin, kun lapsi sairastuu tai vammautuu vakavasti koulunkäynnin aikana.

PORTFOLIO (KASVUN KANSIO)

Portfolio toimii oppilaan itsearvioinnin kehittämisen välineenä. Se on oppilaan omaa oppimista ja kehitystä kuvaava ”salkku”, johon oppilas kerää tekemiään töitä ja suorituksia. Portfolio voi olla muodoltaan kansio, salkku tai jokin muu tarkoitukseen sopiva.

PÄÄTTÖARVIOINNIN KRITERIT

Opetussuunnitelman perusteisiin sisältyy perusopetuksen päättöarvosanan antamisen tueksi arviointikriteerit, jotka toimivat oppilaan arvioinnin pohjana. Kunkin oppiaineen arviointikriteereissä määritellään ne tieto- ja taitotasot, jotka oppilaan pitää hallita yhdeksännellä luokalla saavuttaakseen arvosanan 8.

REISSUVIHKKO

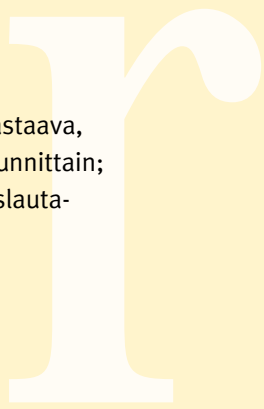
Reissuvihko on oppilaan mukana kulkeva vihko, johon vanhemmat ja opettajat voivat kirjoittaa viestejä toisilleen. Se voi toimia myös sähköisessä muodossa. Reissuvihkosta käytetään myös nimeä reppuvihko.

RYHMÄKOKO

Ryhmäkoolla tarkoitetaan opetusryhmässä olevien oppilaiden lukumäärää. Yleisopetuksen opetusryhmien koolle ei ole asetettu rajoituksia. Lainsäädännössä on määritelty erityisopetuksen opetusryhmässä olevien oppilaiden enimmäismäärä. Myös esiopetuksen ryhmäkoosta on annettu suositus.

SIVISTYSLAUTAKUNTA

Sivistyslautakunta on kunnassa kouluasioista vastaava, poliittisesti valittu toimielin. Nimitys vaihtelee kunnittain; käytetään myös nimiä koululautakunta, koulutuslautakunta tai opetuslautakunta.

SUOMEN VANHEMPAINLIITTO

Suomen Vanhempainliitto on varhaiskasvatuksen ja koulutuksen alalla toimivien vanhempainyhdistysten yhteistyöjärjestö. Toiminta-ajatuksensa mukaisesti Vanhempainliitto kokoaa vanhempien voimavarat hyvän oppimis- ja kasvu ympäristön rakentamiseksi kaikille lapsille ja nuorille sekä vaikuttaa asiantuntijajärjestönä kansallismielipiteeseen ja päättäjiin.

TODISTUKSET

Perusopetuksessa käytettävät todistukset ovat lukuvuositodistus, välitodistus, erotodistus ja päättötodistus. Oppilaalle tulee antaa lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä. Lukuvuoden aikana voidaan antaa lisäksi välitodistuksia. Mikäli koulussa noudatetaan jakso-opetusta, jakson päättyessä annettava jakсотodistus voi toimia välitodistuksena. Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun, eroaa perusopetuksesta tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Päättötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilaalle, jonka suoritukset kaikissa numeroin arvosteltavissa oppiaineissa ovat vähintään välttäviä.

TOISEN ASTEEN KOULUTUS

Toisen asteen koulutuksella tarkoitetaan lukiokoulutusta tai ammatillisiin perustutkintoihin johtavaa koulutusta.

TUKIOPETUS

Tukiopetus on opetusta ja ohjausta, jota annetaan oppituntien aikana tai niiden ulkopuolella oppilaalle, jolla on oppimisvaikeuksia.

TUNTIJAKO

Tuntijako on asetus siitä, miten perusopetukseen käytetty aika jaetaan eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen. Tuntijaossa ilmoitetaan oppiaineiden opetukseen käytettävät vähimmäismäärät vuosiviikkotunteina. Yksi vuosiviikkotunti vastaa 38 oppituntia. Opetuksen järjestäjä päättää asetuksen pohjalta paikallisesta tuntijaosta.

TURVALLISUUSUUNNITELMA

Koulutuksen järjestäjän on laadittava suunnitelman oppilaiden kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisemiseksi ja korjaaviksi toimenpiteiksi.

TYÖELÄMÄÄN TUTUSTUMINEN (TET)

Työelämään tutustuminen on opetussuunnitelmaan kuuluva jakso, jossa perusopetuksen 7. – 9. vuosiluokkien oppilaat tutustuvat työelämään ja ammatteihin aidoissa työympäristöissä.

TYÖSUUNNITELMA

Koulun työsuunnitelma laaditaan lukuvuosittain. Se perustuu hyväksytyyn opetussuunnitelmaan. Se sisältää työajat, retket, leirikoulut, teemapäivät tai vastaavat tapahtumat. Suunnitelmasta käytetään myös nimiä lukuvuosisuunnitelma tai vuosisuunnitelma.

VALINNAISET OPPIAINEET

Kaikille yhteisten oppiaineiden lisäksi osa perusopetuksen oppiaineista on valinnaisia oppiaineita, joista oppilas valitsee kiinnostuksensa mukaan. Valinnaisaineista päätetään paikallisesti.

VALMISTAVA OPETUS

Valmistava opetus on maahanmuuttajille annettavaa opetusta, jonka tarkoituksena on parantaa valmiuksia perusopetukseen osallistumiseen. Se on suunnattu kuusi-
vuotiaille ja oppivelvollisuusikäisille maahanmuuttajille.

VANHEMPAINYHDISTYS

Vanhemmat voivat perustaa kouluun vanhempainyhdistyksen. Se järjestää koulussa vanhempaintoimintaa ja tarjoaa väylän vanhempien ja opettajien väliselle sekä vanhempien keskinäiselle yhteistyölle. Rekisteröidyt vanhempainyhdistykset voivat kuulua Suomen Vanhempainliittoon, jonka jäsenenä on yli 1100 vanhempainyhdistystä.

VUOSILUOKKA

Vuosiluokalla tarkoitetaan tietyn luokka-asteen oppilaita, esimerkiksi ensimmäisen tai toisen luokan oppilaita.

VUOSILUOKKIIN SITOMATON OPETUS

Vuosiluokkiin sitomaton opetus on opetuksen järjestämisen tapa, jossa oppilaat etenevät oppilaan oman opinto-ohjelman mukaisesti eivätkä ensisijaisesti vuosiluokittain. Siitä päätetään opetussuunnitelman yhteydessä.

VUOSIVIKKOTUNTI

Tuntijaossa ilmoitetaan oppiaineiden opetukseen käytettävät vähimmäismäärät vuosiviikkotunteina. Yksi vuosiviikkotunti vastaa 38 oppituntia.

YHDYSLUOKKA

Yhdysluokka on luokka, jossa usean vuosiluokan oppilaita opetetaan samassa opetusryhmässä.

YHTEISHAKU

Yhteishaku on järjestelmä, jolla haetaan keskitetysti peruskoulun jälkeiseen toisen asteen koulutukseen.

YKSIKKÖHINTA

Yksikköhinta on valtionosuuden laskennallinen peruste. Sen mukaan määrätään koulutuksen järjestäjälle rahoitus. Opetusministeriö päättää yksikköhinnasta vuosittain. Perusopetuksessa se ilmaistaan euro/oppilas.

YLEISOPETUS

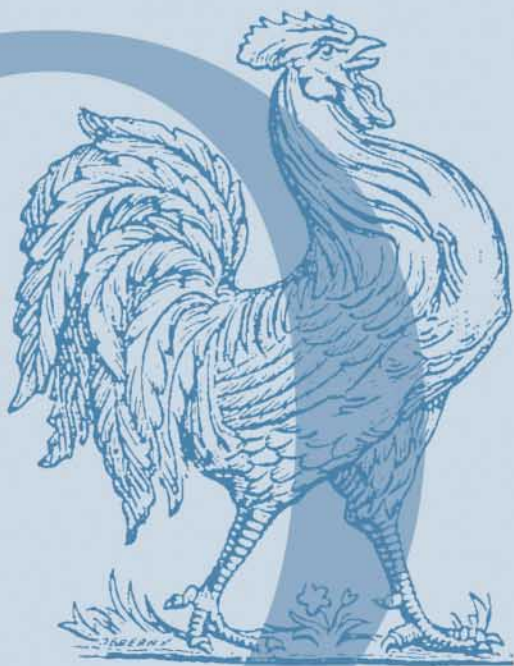
Kaikille oppilaille yhteistä perusopetusta kutsutaan myös yleisopetuksi.

Rahalla saa...

Rahalla ei

Vaatteita,
Koujia,
Ruukkaa,
Etelänmatkan,
Eloteuvia,
Kaakkia,
jne.

Ystäviä,
Rakkautta,
Aurinkoa,
Elämää,
Sukulaisia,
Syntymäpäivää,
Nimipäivää,
Lappia,
Rahaa,
Tunteita.

OPPILAAN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET KOULUSSA

Perusopetuslain (628/21.8.1998, 1288/23.12.1999 ja 477/2003) määäämät oppilaan oikeudet koulussa:

- Oppilaalla on oikeus aloittaa perusopetus vuotta säädettyä aikaisemmin tai vuotta myöhemmin psykologisten tai lääketieteellisten selvitysten perusteella.

- Oppilaalla on oikeus kunnan järjestämään koulutuspaikkaan.

- Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.

- Oppilaalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä oppilaanohjausta.

- Oppilaalla on oikeus maksuttomaan perusopetukseen ja sen edellyttämiin oppikirjoihin, muuhun oppimateriaaliin, työväliseisiin ja työaineisiin sekä tarkoituksenmukaisesti järjestettyyn ja ohjattuun, täysipainoiseen ateriaan.

- Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä tarvittava oppilashuolto.

- Oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen tai oppilaan kuljettamista tai saattamista kouluun on riittävästi avustettava, jos oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pidempi tai jos se oppilaan ikä tai muut olosuhteet huomioon ottaen muuten muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Koulumatka-

säädös koskee perusopetuksen ja lisäopetuksen oppilaita sekä pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia esiopetuksen oppilaita.

- Jos oppilaan koulumatkaa ei voida järjestää edellä mainitulla tavalla, on oppilaalla oikeus maksuttomaan majoitukseen ja täysihoitoon.
- Oppilaalla on oikeus maksuttomaan tapaturmien hoitoon koulussa, koulumatkalla ja majoituksessa.
- Vammaisella tai muulla erityistä tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Perusopetuslain (628/21.8.1998) määrittämät oppilaan velvollisuudet koulussa:

- Oppilaan tulee osallistua opetukseen.
- Oppilaan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti.

PERUSOPETUKSEN PÄÄTÖKSENTEKO

EDUSKUNTA

- säättää kouluun ja opetukseen liittyvän lainsäädännön ja päättää valtion tulo- ja menoarviosta.

VALTIONEUVOSTO

- antaa asetukset (tuntijako ja opetuksen yleiset tavoitteet), hyväksyy Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman (KESU) ja päättää koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista.

30

OPETUSMINISTERIÖ

- valmistelelee Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman (KESU), koulutusta koskevan lainsäädännön ja valtioneuvoston päätökset sekä opetustoimen budjetin.

OPETUSHALLITUS

- laatii opetussuunnitelman perusteet, tuottaa ja välittää tutkimukseen perustuvaa tietoa, voi antaa lainsäädäntöön perustuvia ohjeita ja määräyksiä sekä arvioi osaltaan koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista.

LÄÄNI

- lääninhallitus seuraa ja arvioi perusopetuksen alueellista saavutettavuutta, tuloksellisuutta ja oppilaiden oikeusturvan toteutumista sekä neuvoo ja ohjaa oikeusturvakysymyksissä.

KUNTA

- päättää opetuksen ja koulutuksen kuntakohtaiset voimavarat. Opetuksen järjestäjän ominaisuudessa kunta hyväksyy koulujen opetussuunnitelmat ja kieliohjelmat sekä laatii ja kehittää johtosäännön.

KOULU

- laatii työsuunnitelman ja opetussuunnitelman ja arvioi omaa toimintaansa.

Graafinen suunnittelu:

Painopaikka:

Eliisa Isoniemi
Nordmanin kirjapaino,
Forssa
10/2003

OAJ

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

PL 20

00521 Helsinki

Puh. vaihde (09) 150 271

Faksi: (09) 145 821

Sähköposti: oaj@oaj.fi

www.oaj.fi

Suomen Vanhempainliitto

Mariankatu 28 B 5

00170 Helsinki

Puh. (09) 135 1177

Faksi: (09) 135 1572

Sähköposti:

toimisto@suomenvanhempainliitto.fi

www.suomenvanhempainliitto.fi